

TC
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK VE CAM TASARIMI ANASANAT DALI
Yüksek Lisans Uygulama Raporu

**İNSANIN EKOLOJİK YAŞAMA ETKİLERİ ÜZERİNE
BİR SERAMİK HEYKEL SERGİSİ**

Hazırlayan
Bülent FIRTINA

Danışman
Doç. Efe TÜRKEK

İzmir – 2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Uygulama Raporu olarak sunduğum, “İnsanın Ekolojik Yaşama Olan Etkileri Üzerine Bir Seramik Heykel Sergisi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Mart 2018

Bülent Fırtına

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün / / tarih ve sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği' nin maddesine göre Yüksek Lisans öğrencisi Bülent Fırtına' nın, “İnsanın Ekolojik Yaşama Etkileri Üzerine Bir Seramik Heykel Sergisi” konulu tezi incelenmiş ve aday / / tarihinde, saat’da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin olduğuna oy ile karar verilmiştir.

BAŞKAN**ÜYE****ÜYE**

ÖZET

İnsanın Ekolojik Yaşama Olan Etkileri Üzerine Bir Seramik Heykel Sergisi başlığı altında yapılan uygulama raporunda, insanın varoluşundan günümüze kadar geçirdiği değişim ve bu süreçte, içerisinde yaşadığı doğal çevreyle olan ilişkisi incelenmektedir. İnsanın doğaya egemen olma çabaları, gelişen sanayi ve teknoloji, artan nüfus ile birlikte, dünya üzerinde bulunan çeşitli ekosistemlerde yıkıcı etkilere yol açmıştır. Bu çalışma, ilkel topluluklardan modern toplumlara kadar olan geniş süreçte, insanın doğaya, doğrudan ve dolaylı olarak yaptığı olumsuz etkileri ana başlıklarıyla göstermek ve bu etkilere dair farkındalığa sanatsal üretimle katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Uygulamalar, seramik heykellerden oluşmaktadır. İnsanın, doğaya yaptığı olumsuz etkiler ve bu etkilerin sonuçları, öne çıkan başlıklarıyla, uygulamaların her birinde tek tek ele alınmış, betimlenmişlerdir.

ABSTRACT

In the report, which is under the title of A Ceramic Sculpture Exhibition Upon the Effects of Human Being on Ecological Life, changes since the existence of mankind to nowadays, process of human existence and the relationship with the natural environment in which he lived in are examined. Efforts to dominate nature, evolving industry and technology, along with the growing population, have had devastating effects on various ecosystems on Earth. This study is prepared to examine the negative effects of human being on nature, directly and indirectly, from primitive communities to modern societies, and to raise awareness of these effects. This artwork is about the practices of ceramic sculptures. The negative effects of human beings on nature and the results of these effects are described and illustrated one by one on each of the works, with their outstanding titles.

TEŞEKKÜR

Başta Anasanat Dalı Başkanımız sayın Prof. Sevim Çizer olmak üzere, bu konuyu araştırma ve sergi çalışmasını hazırlama sürecinde bana yardımcı olan danışmanım Doç. Efe Türkel'e, çalışmalarımda yeni bakış açıları kazanmamı sağlayan sayın hocam Yrd. Doç. Ali Temel Köşeler'e ve profesyonel desteklerini esirgemeyen Prof. Dr. Lale Dilbaş'a ve tüm bölüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca uygulamaların atölye ve sunum sürecinde bana yardım eden aileme ve arkadaşlarım Gizem Kuzu, Hüseyin Gürgöze, Melike Saygı, Derya Ortaç ve Batuhan Yılmaz'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

İNSANIN EKOLOJİK YAŞAMA OLAN ETKİLERİ ÜZERİNE BİR SERAMİK HEYKEL SERGİSİ

YEMİN METNİ.....	ii
TUTANAK.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
RESİM LİSTESİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TÜRÜNÜN YÜKSELİŞİ VE DİĞER CANLI TÜRLERİNE ETKİLERİ

1. BÖLÜM: İNSAN TÜRÜNÜN YÜKSELİŞİ VE DİĞER CANLI TÜRLERİNE ETKİLERİ.....	2
1.1. Homo Sapiensin Diğer Türlerden Farklı Evrimleşmesi.....	2
1.2. Ateşin Kontrollü Kullanımı.....	4
1.3. Bilişsel Devrim.....	5
1.4. Tarım Devrimi.....	7

İKİNCİ BÖLÜM
SANAYİ DEVRİMİ VE SONRASINDA İNSANLIĞIN DİĞER CANLILAR
ÜZERİNDEKİ YIKICI ETKİLERİ

2. BÖLÜM: SANAYİ DEVRİMİ VE SONRASINDA İNSANLIĞIN DİĞER CANLILAR ÜZERİNDEKİ YIKICI ETKİLERİ.....	9
2.1. Sanayi Devrimi ve Sonrası.....	9
2.1.1. Küresel Isınma.....	10
2.1.2. Çevreyi Olumsuz Etkileyen Ticari Unsurlar ve Nükleer Radyasyon...14	

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
UYGULAMALAR

3. BÖLÜM:UYGULAMALAR.....	20
3.1. Uygulamalar Üzerine Eser Metni.....	20
3.2. Eser Kataloğu.....	23
SONUÇ.....	32
KAYNAKÇA.....	33
ÖZGEÇMİŞ	

RESİM LİSTESİ

Şekil 1 - Homo Sapiens'in primatlar içinde sınıflandırılması	2
Şekil 2 - Homo Sapiens, Homo Neanderthal ve Homo Erectus'un Dünya'ya Yayılışı (Ancient History Encyclopedia, 2017).....	5
Şekil 3 - Diprotodon İskeleti (Eyclopedia Britannica, 2017).....	6
Şekil 4 - Tarım arazilerinin arkeolojik haritası ve yaklaşık olarak Neolitik kültürlerin yayılımı (Jared Dimond, 2003: 597)	8
Şekil 5 - Ülke başına yapılan karbon salımı grafiği (Gore, 2006:1.08.25).....	11
Şekil 6 - Küresel nüfusun gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki artış grafiği (Gore, 2006: 1.04.24)	12
Şekil 7 - Dünya gecelerinin 6 aylık bir zaman diliminde alınmış görüntüsü. Beyaz alanlar şehirlerin ışıklarını, kırmızılar yanan orman ve çalıları, sarı alanlar ise Sibiry'a olduğu gibi gaz parlamalarını göstermektedir. Sadece 6 aylık bir zaman diliminde uydudan alınan bu görüntüde, atmosfere karbondioksit salınımının yüzde otuzunu kapsayan orman yangınlarının dünyanın her kıtasında yaygın olarak gerçekleştiği görülmektedir. (Gore, 2006).	13
Şekil 8 - Mink üretimi, kürk ticaretinin %85'ini karşılamaktadır. Mink üretim grafiği (solda), Timsah derisi ticareti 2013 yılında 1,9 milyon deri seviyesine ulaşmıştır (sağda) (Staff, 2016)	15
Şekil 9 - Damien Hirst'in "The Increadable Journey" adlı eseri	16
Şekil 10 - Nükleer patlama sırasında çıkan radyoaktif maddeler, mutasyonlara ve bunların genlerle sonraki nesillere aktarımına neden olmaktadır. (Dadiverina, 2016)...	17
Şekil 11 – Mutasyon (Fırtına, 2018).....	23
Şekil 12 – Yara (Fırtına, 2018)	24
Şekil 13 – Kayıp (Fırtına, 2018)	25
Şekil 14 – Esir (Fırtına, 2018).....	26
Şekil 15 – Av (Fırtına, 2018)	27
Şekil 16 – Su (Fırtına, 2018).....	28
Şekil 17 – Yangın (Fırtına, 2018)	29
Şekil 18 – İstila (Fırtına, 2018).....	30

Şekil 19 – Uyum (Fırtına, 2018).....	31
---	-----------

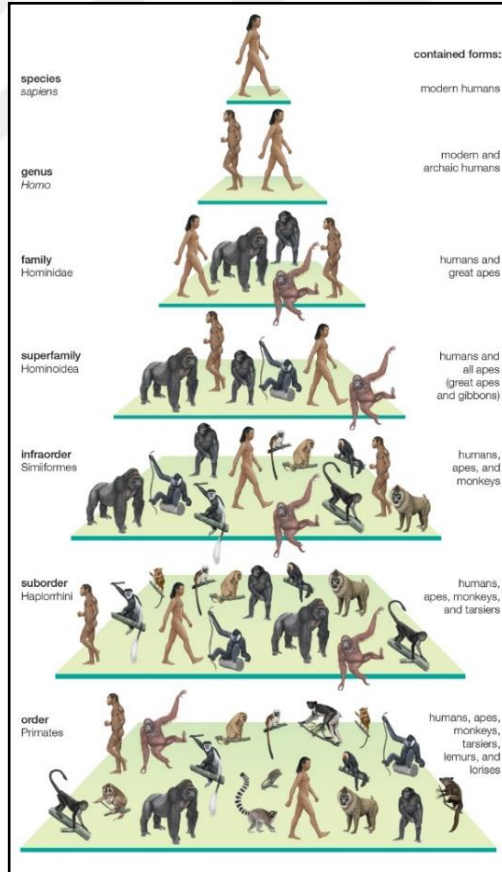
BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TÜRÜNÜN YÜKSELİŞİ VE DİĞER CANLI TÜRLERİNE ETKİLERİ

1. BÖLÜM: İNSAN TÜRÜNÜN YÜKSELİŞİ VE DİĞER CANLI TÜRLERİNE ETKİLERİ

1.1. Homo Sapiens ve Diğer Türlerden Farklı Evrimleşmesi

Homo Sapiens, modern insanların ait olduğu türe denir. Homo sapiens, Homo cinsine göre gruplandırılmış çeşitli türlerden biridir (Tattersall, 2017), (Şekil 1). Bilinen en eski insan türü Australopithecus (Güney Maymunu)'nun Doğu Afrika'da, yaklaşık 2,5 milyon yıl önce yaşadığı düşünülmektedir. Yaklaşık iki milyon yıl önce bu arkaik insanların bazıları Kuzey Afrika, Avrupa ve Asya'nın çeşitli yerlerine göç etmişlerdir. Bu farklı coğrafyaların gerektirdiği farklı yaşam şartlarında, insanlar, tıpkı o coğrafyalarda yaşamakta olan diğer canlılar gibi, ekosisteme ayak uydurmak ve nesillerini bir sonraki kuşağa aktarabilmek için farklı yönde evrimleşmişlerdir.

Şekil 1 - Homo Sapiens'in primatlar içinde sınıflandırılması

(Encyclopedia Britannica, 2017)

Homo sapiens, diğer hayvanlardan ayıran en büyük özellik beyin hacimlerinin fazla olmasıdır. İnsanın vücut ağırlığına yakın olan memeli türlerinin ortalama beyin hacmi 200 santimetre küptür. En erken insan türlerinin beyin hacimleri 400 ve 600 santimetre küp aralığındadır. Modern insanların ortalama beyni ise 1.200 – 1.400 santimetre küptür. (Wally Welker, 1991) Homo sapiensin iki ayak üstünde yürümesi ve ellerini diğer primatlara göre daha sık kullanması, beyin ve el koordinasyonunun gelişmesine yol açmıştır. Ellerin daha çok kullanılması, kas ve sinir dokularının bu bölgelerde daha çok artmasına neden olmuştur. (Steve Dorus, 2004)

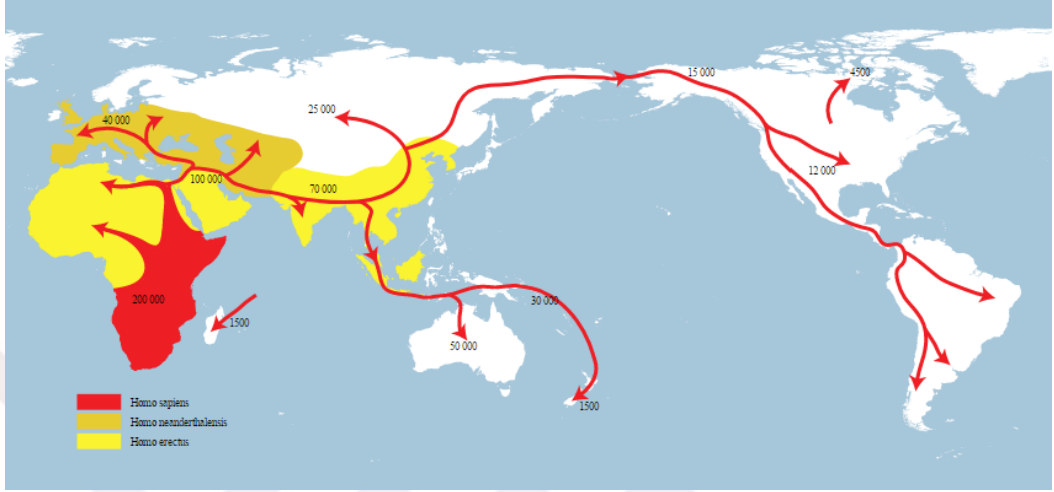
Büyük bir beynin, alet kullanımının, öğrenme becerisinin ve karmaşık sosyal yapıların çok önemli avantajlar olduğu varsayılmaktadır. Fakat yaklaşık bir milyon yıl öncesine kadar insanlar, bu avantajlara rağmen, avcı hayvanlardan korkarak yaşamışlardır. Hayatlarını bitki toplayarak, böcek yiyerek ve çevrelerindeki küçük hayvanları avlayarak geçirmişlerdir. Günümüzden 400 bin yıl önce çeşitli insan türleri büyük hayvanları avlamaya başlamıştır. Besin zincirinde ortalarda olan homo cinsi, Homo Sapiens türü ile yüz bin yıl önce besin zincirinde üst sıralara çıkmıştır. Besin zincirindeki bu sıçrayışın çok önemli sonuçları olmuştur. Piramidin tepesindeki aslan, balina ve kartal gibi diğer hayvanlar, bulundukları pozisyonlara milyonlarca yıl içinde kademeli olarak yükselmişlerdir. Bu, ekosistemin çeşitli denge mekanizmaları üreterek, piramidin üstlerinde yer alan hayvanların, bulundukları ekosistemde yıkıcı bir etki yaratmasını engellemek için süregelen bir düzendir. Örneğin, aslanlar daha ölümcül oldukça ceylanlar daha hızlı koşmaya, sırtlanlar daha iyi iş birliği yapmaya, gergedanlar da daha saldırgan olmaya başlamıştır. İnsanların piramidin üst sıralarına hızlı çıkışı, ekosistemin gerekli ayarlamayı yapmasına zaman vermemiştir (Stephen Wroe, 2006: 2692-2703).

1.2. Ateşin Kontrollü Kullanımı

İnsanların bu yükselişini hızlandıran olaylardan biri de ateşi kontrollü olarak kullanmalarıdır. Ateşi kontrollü kullanmak, vahşi yaşam şartlarını daha kolay geçirebilme olanağı sağlamıştır. Isınma, vahşi hayvanlardan korunma, aydınlanma gibi avantajlar yanında en önemlisi yiyecekleri pişirme imkânı sunmuştur (James, 1989: 1). Ateş, insanların sindirimleri için uygun olmayan yiyecekleri pişirilerek sindirime uygun hale getirilmesini ve daha az enerji harcanarak çiğnenmesine olanak sağlamaktadır. Yiyeceklerin daha kolay çiğnenmesi ve sindirilmesi, insanın daha küçük dişlerle ve bağırsaklarla yaşayabilmesini sağlamıştır. Yapılan araştırmalar, insanların, sindirim sisteminin kısalması ve beyinlerinin büyümesi arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. En erken insan türü olarak bilinen ve 4 milyon yıldan 1,2 milyon yıl öncesine kadar yaşamış olan Australopithecus'un, şempanzelerle, hemen hemen aynı beyin hacimlerine sahip oldukları, yapılan çalışmalar sonucunda anlaşılmıştır. 1,9 milyon yıl önce Afrika kıtasında yaşamış olan Homo Erectus'un, şempanzelerin beyin hacimlerinden iki kat daha fazla olması ve beyin hacmindeki bu artışın Homo Erectus'tan sonra hızlı bir şekilde devam etmesi, ateşin yiyecek pişirimi için kontrollü kullanılmaya başlanmasıyla ilişkili olduğu pek çok bilim insanı tarafından kabul görmektedir. Büyük beyinler ve uzun bağırsaklar aynı anda çok fazla enerji tüketimine neden olmaktadır. Ateşle pişirilen yiyeceklerin daha kolay sindirilebilir hale getirilmesi ile uzun bağırsakların zamanla kısalmış olabileceği, böylece sindirim için harcanan enerji tüketimin azalmış olabileceği düşünülmektedir. Bu da Neanderthaller'in ve Sapiens'in daha büyük beyinlerinin olmasına yol açmıştır (Gibbons, 2007: 1558, 1560).

Homo Sapiens (modern insanlar), 70 bin yıldan 30 bin yıl öncesine kadar bütün dünyaya yayılmış, önemli icatlar gerçekleştirmiştir. Bu sürede Avrupa ve Doğu Asya'nın yanı sıra Avustralya'ya kadar yayılmışlardır. (Şekil 2) Kendilerini diğer insan türlerinden (Homo rudolfensis, Homo erectus, Homo neandertalensis) ayıran en büyük özellikleri olan beyinlerini kullanım biçimleri sayesinde, doğaya hükmetmeye başlamışlardır. Diğer insan türlerini yeryüzünden silmişlerdir. Kendi türleri adına bu kadar başarılı bir sıçrayışı nasıl yaptıkları tam olarak bilinmemektedir. En çok kabul gören teori Sapiens' in beyninin iç yapısında gerçekleşen genetik mutasyonlar sonucu

gerçekleştiğidir. Dil kullanımını her topluluk kendi gereksinimlerine göre geliştirmiştir, fakat dil, doğadaki çoğu canlı arasında var olan bir iletişim biçimidir. Burada modern insanın, dili kullanım biçimi ve amacı, onu, diğerlerinden ayıran özelliklerdir.

Şekil 2 - Homo Sapiens, Homo Neanderthal ve Homo Erectus'un Dünya'ya Yayılışı
(Ancient History Encyclopedia, 2017)

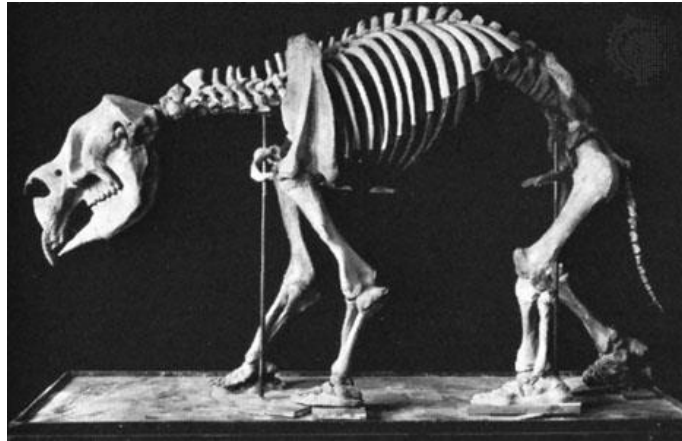
1.3. Bilişsel Devrim

Yaklaşık 70 bin yıl önce ortaya çıkan bilişsel devrim, yeni düşünce ve iletişim biçimleri anlamına gelmektedir. Efsaneler, mitler, dinler bu devrim ile ortaya çıkmıştır. Bu mit, din veya efsane olarak adlandırılan senaryolar, insanlara büyük gruplar halinde iş birliği yapabilme becerisi vermiştir. Senaryolar üretmek ve bu senaryoların gerektirdiği biçimlerde yaşamak sadece insan türüne ait bir özelliktir. Hayvanlar da gruplar halinde çalışabilmektedirler. Yalnız, bunu sadece çok yakın akrabalarıyla ve katı biçimde yaparlar. İnsanlar sonsuz sayıda yabancıyla çok esnek bir şekilde iş birliği yapabilmektedir. Bilişsel devrimden günümüze, değişen ihtiyaçlara göre davranışlarını yenileme becerisine sahip olmuştur. Bu da genetik evrim sürecini hızlandırarak, kültürel evrimin yolunu açmıştır.

İnsanlar, bilişsel devrimi takip eden süreçte, Afrika-Asya bölgesinden geliştirdikleri teknoloji ve yeteneklerini kullanarak göç etmişlerdir. Bunu kendi aralarında örgütlenerek yaptıkları düşünülmektedir. Yaklaşık 45 bin yıl önce Avustralya'ya ayak bastıkları günümüze ulaşan kalıntılarla desteklenmektedir. Fakat, o

zamanki coğrafya ve buna bağlı olarak günümüze ulaşan kalıntıların az oluşu, kesin olarak nasıl bir yolculuk gerçekleştirildiğine dair bilgi vermese de döneme ait kanıtlar, deniz ticareti yapıldığına dair önemli bilgiler vermektedir. İnsanlar, çeşitli doğal ortamlara göç etmek ve onlara uyum sağlayabilmek konusunda ciddi başarılar elde etmişlerdir. Besin zincirinde en üst yerlere hızlı tırmanışları, daha önceki yaşadıkları çevrelerde gerçekleşmiş ve süreç, yine o çevreye bağlı olarak şekillenmiştir. Fakat Avustralya'ya ayak basıldığı an, daha önce insan türlerine yabancı bir ekosistemin, keşfedildikten sonra nasıl bir değişime uğradığını gözlemlemek için önemli veriler sunmaktadır (Flannery, 1994: 70-75, 108-126).

Avustralya'da ekosistem, farklı iklimi ve coğrafyası ile diğer kıtalarda görülmemiş canlıları barındırmaktadır. Yaklaşık 45 bin yıl önce Avustralya'da, büyük, keseli aslanlar, 250 kilogram ağırlığında kangurular, *dromornis*¹ gibi uçmayan dev kuşlar, 2800kg ağırlığında *diprotodonlar*², 3,5 metre uzunluğunda ve 3600 kg ağırlığında develer, devasa sürüngenler daha bunun gibi sayılabilecek, yüzlerce bitki ve hayvan türü ekosistemden silinmiş, nesilleri tükenmiştir. (Şekil 3) İnsan türünün ayak bastığı birkaç bin yıl içerisinde, yaşayan dev türlerin hepsi yok olmuştur. Avustralya'nın 50 kilogramdan daha ağır 24 türün 23'ü şu an yaşamamaktadır. (Stephen Wroe, 2006: 2692-2703)

Şekil 3 - Diprotodon İskeleti (*Ecyclopedia Britannica*, 2017)

¹ Dromornis, yalnızca Avustralya'dan bilinen devasa uçmayan kuşlardan oluşan dromornitidlerin en büyüğüdür. 500 kg ağırlığında ve yüksekliği 3 metreyi aşmış ve Yeni Zelanda Dev Moa'sından daha ağır ve Madagaskar Fil Kuşu'ndan daha uzundur. (Australian Museum, 2017)

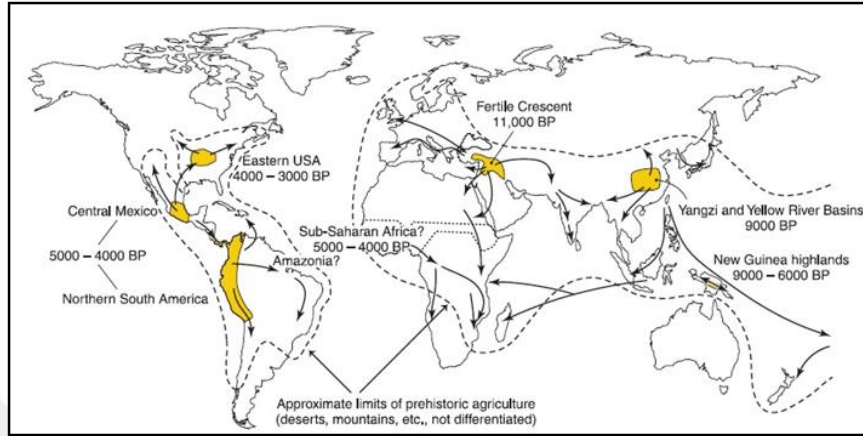
² Diprotodon, 3,8 m genişliğinde ve 1,7 m omuz yüksekliğine sahip, Avustralya'da yaşamış ve 25.000 yıl önce nesli tükenmiş olan memeli türü (Australian Museum, 2017)

1.4. Tarım Devrimi

Yaklaşık olarak M.Ö. 10.000’lerde, ilk bitki ve ardından ilk hayvan türlerinin evcilleştirilmesi ile yerleşik bir hayat tarzı oluşmuştur. *Dünyanın farklı coğrafyalarında*³, farklı insan toplulukları birbirinden bağımsız olarak avcı-toplayıcılığın yanında bitki ve hayvanları evcilleştirerek, kendi ihtiyaçlarını kendileri üretir hale gelmişlerdir. (Şekil 4) Bu yönde değişen yaşam tarzının, uygarlığın günümüzdeki haline gelmesinde çok büyük etkisi vardır. Avcı-toplayıcı ya da göçebe, çiftçi gibi birbirlerinden ayrı düşünülen yaşam şekilleri aslında yanlış değerlendirilmişlerdir. Avcılık ve toplayıcılık, tarımın ortaya çıkmasıyla bırakılmamıştır. İnsanlar bir yandan tarım yaparken, bir yandan da avlanmaya, balık tutmaya devam etmişlerdir. Günümüzde de dünyanın farklı coğrafyalarında avcı-toplayıcı toplumlar varlıklarını sürdürmektedir. Hayvan yetiştiriciliği fazla ve insanların ihtiyacını karşılayacak bollukta olduğunda, avcılık yine devam etmiştir. Fakat insanların göçebeliği yaşam şekli olarak sürdürebilmeleri için hayvan türlerinden bazılarını evcilleştirmesi gerekmiştir. Tarımın en önemli özelliği tarih öncesi uygarlığı devrimsel nitelikte değiştirmesi olmuştur. Avcı-toplayıcı olarak hayatını idame ettiren insan, yiyecek üreticisine dönüştürmüştür. Tarıma geçiş sırasında, üretilen yiyecekler insanların ihtiyaçlarını tam karşılamadığı için, bir süre daha avlanarak gıda ihtiyaçlarını desteklemişlerdir. Tarımda tecrübe kazanıldıkça ve evcilleştirilen bitki ve hayvanların sayıları arttıkça, doğadan hazır olarak karşılanan ihtiyaçlara daha az gereksinim duyulmaya başlanmıştır. Evcilleştirilen bitkiler, üretimde artışa neden olmuştur. Kısa zamanda, daha az çabayla bol ürün elde edilmiştir. Yiyeceklerin üretimindeki bu artış,

3 Yakın Doğu, evcilleştirmenin ilk ortaya çıktığı yer olarak kabul görmüştür. İlk büyük uygarlıklar Yakın Doğu’da bulunan nehir vadilerinde kurulmuştur. Evcilleştirmenin ortaya çıkışının bu uygarlıklar için temel oluşturduğuna inanılmış ve yaygın olarak arkeologlar tarafından kabul görmüştür. Sonraki araştırmalara göre Avrupa, tarımın ilk çıkış yeri olarak düşünülmüştür. Daha sonra Afrika ve Asya’daki etnolojik çalışmaların neticesine göre, evcilleştirmenin kökeni için yeni bir bölge önerilmiştir: buna göre 1960 ve 1970 yılları arasındaki kabul gören görüş, ilk zamanlardaki merkezin Güney Asya bölgesinde olduğudur. Fakat günümüzde, evcilleştirmenin ilk merkezi olma ihtimali en yüksek bölge, yine Yakın Doğu olarak düşünülmektedir. Yakın Doğu’da tarım için kurulan ilk yerleşim alanları bulunmaktadır. Arkeolojik bulguların yanı sıra evcilleştirilen bitkilerin ve hayvanların bulunduğu tarımsal alanlarıyla Yakın Doğu, ilk tarım araçları, tahıl üretimi ve sulamanın yayılışının da merkezi olarak kabul edilmektedir (Baskıcı, 1998: 73).

nüfusun artmasına, bunun sonucunda da köyler ve şehirlerin kurulmasına neden olmuştur. İlk büyük uygarlıkların doğuşu gerçekleşmiştir.

Şekil 4 - Tarım arazilerinin arkeolojik haritası ve yaklaşık olarak Neolitik kültürlerin yayılımı (*Jared Dimond, 2003: 597*)

İnsanlar, bitkileri ya da hayvanları kontrollü bir şekilde üretilip yetiştirmeye başladığında mutasyonlar ve yeniden birleşimler (recombinations) çeşitlilik üretmiştir dolayısıyla seçme (selection) süreci, değişikliklere yol açmıştır. Bunun sonucu olarak, evcilleştirme sürecinde insanlar tarafından gelen "yapay seçme", doğal seçmeye eklenmiştir; bitkiler ve hayvanlar zaman geçtikçe soylarını sürdürebilmeleri için insana bağımlı hale gelmiştir. Doğal koşullar altında yaşamak ve üremek için gerekli olan becerileri körelmiştir. Hayvan ve bitkilerin evcilleştirilme süreçlerinin ne kadar sürdüğü hala bilinmemektedir. Evcilleştirilen bitkilerin ve hayvanların doğadaki hallerinden çok daha farklı özelliklere sahip oldukları bilinmektedir. Bu farklar zamanla edinilmiştir. Bir bitki veya hayvan türü, evcilleştirilme tamamlandıktan sonra da değişime uğramaya devam edebilir. İnsan, bir organizmayı besler ve o organizmanın yetişmesini kontrollü bir şekilde sağlarsa, evcilleştirme tamamlanmıştır denilebilir. Evcilleştirilme süresindeki organizmaların bazılarında değişimler çok kısa sürede gerçekleşmiştir. Bu değişim süreci büyük olasılıkla binlerce yıl gerektirmemiştir. İnsanın kontrolü altında yetiştirilen bir bitki veya hayvan türünde, birkaç yüzyıl belki de daha az bir süre, önemli değişimlerin gerçekleşmesi için yeterli olmuştur. (Baskıcı, 1998: 73).

İKİNCİ BÖLÜM

SANAYİ DEVRİMİ VE SONRASINDA İNSANLIĞIN DİĞER CANLILAR ÜZERİNDEKİ YIKICI ETKİLERİ

2.BÖLÜM: SANAYİ DEVRİMİ VE SONRASINDA İNSANLIĞIN DİĞER CANLILAR ÜZERİNDEKİ YIKICI ETKİLERİ

2.1.Sanayi Devrimi ve Sonrası

Tarım devrimi ile artan insan nüfusu ve beraberinde doğan ihtiyaçlar, üretimi ve üretimde kullanılan teknolojinin gelişmesini tetiklemiştir. Üretimde kullanılan enerji için tamamen bitkilere bağlı olan insan, doğada var olan enerji kaynaklarını keşfedip, onları kontrollü olarak dönüştürmeye ve üretimde kullanmaya başlamışlardır. Temel olarak enerji dönüşümünde yaşanan bir devrim olan sanayi devrimi, insan ve hayvan gücü ile yapılan üretimin, artan insan nüfusuna paralel olarak artan ihtiyaçlarının giderilmesi için, bilim ve teknoloji kullanılarak, endüstriye ve makineleşmeye geçilen süreci kapsamaktadır. Üretimde kullanılan hammaddelerin en ucuz yoldan tüketilebilir hale gelmesi hedeflenmiştir.

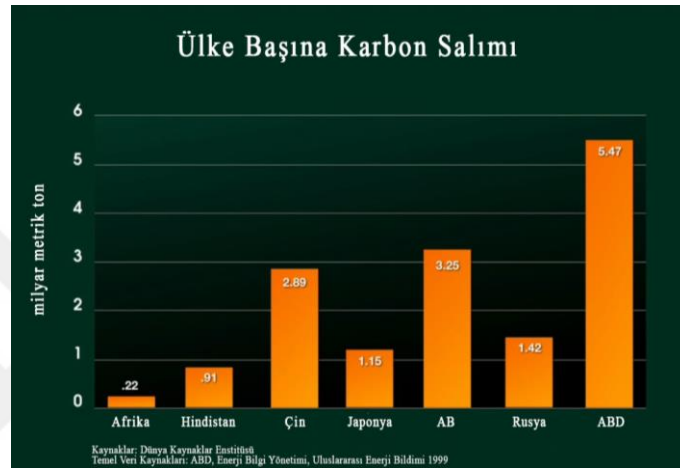
Günümüzde, bilim ve teknoloji alanlarında yapılan ilerlemeler, doğada var olan kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Sağlık, tekstil, tarım, hayvancılık hatta turizm gibi, insanın değişen ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilen sektörler, doğal kaynaklara ve bunların sürekliliğine bağlıdır.

İnsanın, gezegende bıraktığı ekolojik ayak izi, insanoğlu olarak gezegenden talep edilen, daha doğru bir deyişle söküp alınan şeyler anlamına gelmektedir. Doğadan alınanlar, doğanın kendini yenileme hızından %50 daha fazladır. WWF raporuna göre "mevcut yaşam tarzımız ve tüketim alışkanlıklarımıza göre bugün yaşamakta olduğumuz gezegenin 1,5 katı daha gezegene ihtiyaç duymaktayız."

Doğal Hayatı Koruma Vakfı'nın (World Wildlife Fund), Londra Zooloji Derneği (Zoological Society of London) ve Küresel Ayak İzi Ağı (Global Footprint Network) iş birliği ile hazırladığı raporda, 1970-2010 yılları arasında 10.000 omurgalı türün nüfuslarını, doğadaki yenilenebilir kaynak kapasitesini ve insanlığın bu kaynaklara yönelik talebini incelemiştir.

WWF Yaşayan Gezegen Raporu 2014'e göre dünyadaki biyolojik çeşitlilik 40 yılda %52 azalmıştır. Bu, insanlığın bıraktığı ayak izlerini ve var olmak için gezegene verdiği hasarı telafi edemediğini göstermektedir. İnsan, Dünya'ya taşıyabileceğinden

daha fazla yük olmaktadır. Doğayı korumak bir yana, doğaya yönelik talepler de artan nüfus ile birlikte artmaktadır. WWF International Genel Müdürü Marco Lambertini, ormanları çoğalabileceğinden daha hızlı yok etmekte olduğumuzu, balıkların üreyebileceklerinden daha hızlı avlandığını, okyanuslara başa çıkabileceğinden daha fazla karbon salındığını belirtmektedir. (Şekil 5)

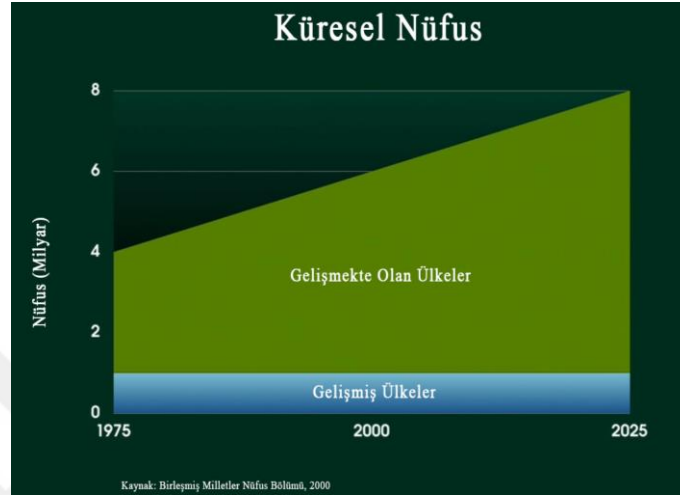

Şekil 5 - Ülke başına yapılan karbon salımı grafiği (Gore, 2006:1.08.25)

Rapora göre 1970'ten beri balık, kuş, memeli, amfibi ve sürüngenlerin sayısında %52 azalma olmuştur. Tatlısu türlerinin nüfusu ise %76 azalmıştır. Bu kaybın en büyük kısmı yağmur ormanlarında yaşamıştır. Bugün 20.000 hayvan türünün nesli tükenme tehlikesi altındadır. Yaban hayatı nüfusunun azalmasının en büyük nedeni doğa yaşam alanlarının kaybolması veya buralardaki koşulların kötüleşmesidir. Aşırı avlanma ve balıkçılık da en büyük nedenler arasında yer almaktadır. Son yıllarda küresel ısınma ve iklim değişikliğinin de payı artırmaktadır; okyanusların ısınması ve asitlenmesi biyolojik çeşitliliği tehdit etmeye başlamıştır.

İnsanoğlu önümüzdeki yıllarda iki büyük zorlukla daha mücadele etmesi gerekmektedir. Bunlar, iklim değişikliği ve nüfus artışıdır. Küresel ısınma ve yol açtığı iklim değişikliğinin başta tahmin edilenden çok daha ciddi sonuçları olabileceği öngörülmektedir. IPCC'nin (Intergovernmental Panel on Climate Change) 2014 raporuna göre okyanus asitlenmesi, kuraklaşan alanlar, bitki örtüsü değişiklikleri gibi unsurların biyolojik çeşitliliğe görmezden gelinemeyecek etkileri olacağı

düşünülmektedir. Ayrıca bilim adamları, dünya nüfusunun 2050 yılında 9 milyar, 2100 yılında da 11 milyar olmasının beklendiğini de göz önünde bulundurarak planlara dâhil etmek gerektiğini bildirmektedir (Uygun, 2015). (Şekil 6)

Şekil 6 - Küresel nüfusun gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerdeki artış grafiği (Gore, 2006: 1.04.24)

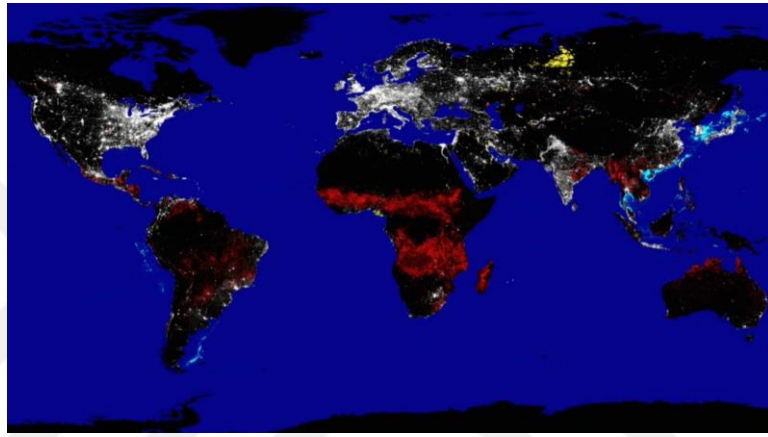
2.1.1. Küresel Isınma

Küresel ısınma ve beraberinde gelen buzul çağı, belirli dönemlerde Dünya’da gerçekleşmiş süreçlerdir. Günümüzde yaşanan küresel iklim değişikliğinin, öncekilerden daha yıkıcı sonuçlara yol açacağı öngörülmektedir (Gore, 2006). Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli, küresel iklim değişikliğinin ana nedeninin *sera gazı*⁴ emisyonlarında insan faaliyetleri sonucunda gözlenen artış olduğunu ortaya koymuştur. Atmosferdeki sera gazlarının oranı, 1750’li yıllarda başlayan sanayi devrimi sonrasında artmaya başlamış, karbondioksit oranı %40’lık bir artış göstererek 280 ppm⁵

⁴ Dünya’nın atmosferi tıpkı bir sera gibi çalışır. Yeryüzüne ulaşan güneş ışınlarının yaklaşık yarıya yakını yeryüzünden yansır. Atmosferimiz, sera gazı olarak da nitelendirilen karbondioksit, metan, su buharı, ozon, azot oksit vb. gazlar sayesinde yeryüzünden yansıyan güneş ışınlarının bir kısmını tekrar yeryüzüne gönderir. Bir battaniye işlevi gören sera gazları sayesinde yeryüzündeki ortalama sıcaklık, insanlar, hayvanlar ve bitkilerin hayatını sürdürmesine imkân verecek bir ısı düzeyini, 15°C’yi yakalar. Sera gazları olmasaydı, yeryüzünün ortalama sıcaklığı -18°C civarında olurdu. Sera gazlarının bu doğal etkisi “sera gazı etkisi” olarak adlandırılır. (World Wildlife Fund, 2017)

⁵ Parts per million, milyonda bir birime verilen isim. Herhangi bir karışımda toplam madde miktarının milyonda 1 birimlik maddesine 1 ppm denir.

den 394 ppm' e ulaşmıştır. IPCC' ye göre karbondioksit oranındaki artış öncelikle fosil yakıt kullanımından kaynaklanmaktadır. Kayda değer ikinci etken, başta ormansızlaşma olmak üzere arazi kullanımındaki değişimdir (World Wildlife Fund, 2017). Ormanlara verilen zarar sadece kesimle değil, büyük ölçüde yangınlarla gerçekleşmektedir. Her sene atmosfere karışan toplam karbondioksitin yaklaşık yüzde otuzu orman yangınlarından kaynaklanmaktadır (Gore, 2006). (Şekil 7)

Şekil 7 - Dünya gecelerinin 6 aylık bir zaman diliminde alınmış görüntüsü. Beyaz alanlar şehirlerin ışıklarını, kırmızılar yanan orman ve çalıları, sarı alanlar ise Sibirya'da olduğu gibi gaz parlamalarını göstermektedir. Sadece 6 aylık bir zaman diliminde uydudan alınan bu görüntüde, atmosfere karbondioksit salınımının yüzde otuzunu kapsayan orman yangınlarının dünyanın her kıtasında yaygın olarak gerçekleştiği görülmektedir. (Gore, 2006).

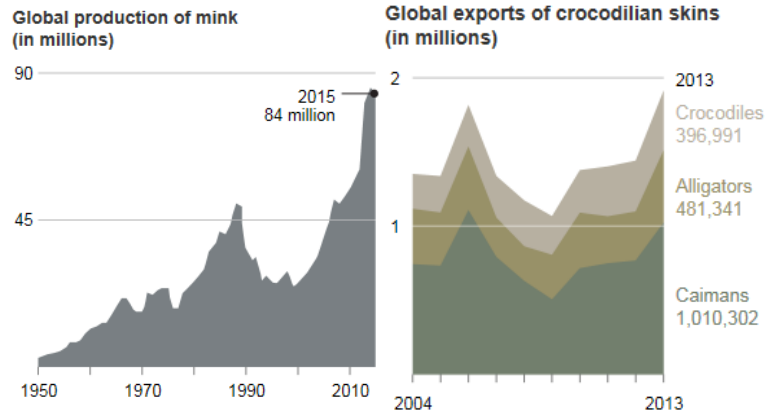
İklim değişikliğinin etkisi sıcaklıklardaki artıştan ibaret değildir. Kuraklık, seller, şiddetli kasırgalar gibi aşırı hava olaylarının sıklığı ve etkisinde artış, okyanus ve deniz suyu seviyelerinde yükselme, okyanusların asit oranlarında artış, buzulların erimesi gibi etkenler sonucunda bitkiler, hayvanlar ve ekosistemlerin yanı sıra insan toplulukları da ciddi risk altındadır (World Wildlife Fund, 2017).

2.1.2. Çevreyi Olumsuz Etkileyen Ticari Unsurlar ve Nükleer Radyasyon

Tüm bu yıkımın yanı sıra insanoğlu aynı zamanda gezegendeki diğer canlı türlerine, özellikle memelilere karşı yıkıcı bir tavır sergilemektedir. Öyle ki; insanların taleplerini karşılamak için yasal yollarla faaliyet göstermekte olan kürk üretim çiftlikleri, et ve süt ürünleri çiftlikleri, sirkler, hayvan ticareti, avcılık sporu gibi sektörler, doğal yaşama doğrudan yapılan olumsuz eylemleri bünyelerinde barındırmaktadır.

İnsanların, hayvansal besin ihtiyaçlarını karşılamakta olan et ve süt çiftliklerinde, hayvanların doğumdan ölümlerine kadar geçen kısa sürede, tamamen cansız birer endüstri ürünü olarak görülmeleri, dünyanın çoğu ülkesinde yaşanmakta olan bir durumdur. Bu çiftliklerde amaç, kısa sürede daha fazla ürün elde etmektir. Doğum anında öldürülen yavrular, üretime uygun olmadığı için katledilen hayvanlar, eti, sütü, yumurtası ya da üremesi için damızlık ayrılan türler, çiftliklerde geçirdikleri bütün bu süreçlerde, bir canlıya yapılmaması gereken olumsuz durumlarla karşı karşıya bırakılmaktadırlar (Patterson, 2002: 9-10, 96-100).

Günümüzde kürk çiftlikleri, kürk ticaretine hükmetmekte ve üretim 1990'lardan bu yana iki katından fazla yapılmaktadır. (Şekil 8) Bunun yanında, avcılar milyonlarca yaban kunduzu, çakal, rakun, misk kuşu ve diğer türlerin derilerini de ticarete dâhil etmektedirler.

Şekil 8 - Mink üretimi, kürk ticaretinin %85'ini karşılamaktadır. Mink üretim grafiği (solda), Timsah derisi ticareti 2013 yılında 1,9 milyon deri seviyesine ulaşmıştır (sağda) (Staff, 2016)

Tıpkı et çiftliklerinde olduğu gibi, derisi üretilen hayvanlar, onlara ayrılan dar alanlarda üretilip, esaret altında büyütülmekte ve yetişkin boya geldiklerinde derileri için farklı yöntemlerle öldürülmektedirler.

Bir işçi kürk çiftliklerinde rutin olarak, günde birkaç kez, besleme arabasını hayvanların bulunduğu kafesler altına sürükleyerek, bilgisayarlarda bilimsel olarak hazırlanmış çiğ hamburger benzeri bir yiyecek koyar. Hayvanlara günde 24 saat içme suyu sağlanır ve kafeslerin altındaki bir çukur atıkları otomatik olarak gübreye veya işlenebilir hale getirir. Talepleri karşılamak amacıyla kurulan ve dünyanın farklı yerlerinde bulunan kürk çiftlikleri yasal yollardan işletilmektedir. Hayvan hakları savunucuları bu çiftlikleri onaylamasa da dışarıdan bakıldığında hijyenik ve kurallara uygun olarak kürk üretimleri sürdürülmektedir. (Conniff, 2016)

Herhangi bir hayvan hakkı düzenlemesinin amacı, gereksiz acıları önlemektir. Fakat pek çok hayvan savunucusu için kürk çiftçiliği, temel ahlaki testlere göre uygun değildir. Kürk kıyafetler ve aksesuarlara ihtiyaç yoktur, bu amaçla kürk çiftçiliği ahlak dışıdır. (Bale, 2016)

Dünya'nın çeşitli ülkeleri tarafından talep gören egzotik hayvanlar, sağlık, moda, gıda, spor gibi sektörlerle hitap etmelerinin yanı sıra, eğlence ve hobi amaçlı da doğadan koparılmakta ve gelecekleri tehlikeye atılmaktadır. Gergedan boynuzu,

fildişi, kaplan penisi ve zürafa kuyruğu gibi ticareti yapılan tuhaf ürünler, egzotik pazarın, en değerli ürünleri olarak görülmektedir. (National Geographic Türkiye, 2016).

Çağdaş ve alternatif tıpta kullanılan ilaçlar, dekorasyon ve tekstil ürünleri, geleneksel lezzetlere yönelik bitmez tükenmez talep, milyarlarca dolarlık bir ticareti şekillendirmektedir. Gerek yasal gerekse yasadışı yollarla gerçekleştirilen bu ticaretle canlılar, ormanlar, dağlar ve denizlerden koparılmaktadır. Dünyanın hiçbir yerinde, eti, postu, derisi ve sesi için, süs eşyası ya da ev hayvanı olarak veya parfüm ve ilaç yapımında kullanılmak üzere -yasal ya da yasadışı yollarla- ticareti yapılmamış bir hayvan ya da bitki bulmanın imkânı yoktur. Her yıl Çin, ABD, Avrupa ve Japonya; Güneydoğu Asya gibi dünyanın biyolojik bakımdan zengin bölgelerinde milyonlarca dolarlık yabani hayvan ve bitki satın alınması, tomruk taşımak için yeni yollar açılması nedeniyle, ulaşımı kolaylaşan doğal parkların boşalması gibi sebepler de yabanıl doğanın yağmalanmasına neden olmaktadır. Bu ticaretin mali tablosunu anlamak için, sanat müzayedeleri ile kıyaslamak mümkündür. Parça ne kadar nadirse değeri de o kadar fazla olmaktadır (National Geographic Türkiye, 2014). Öyle ki, günümüzde her ikisini de bünyesinde barındıran örnekler vardır. (Şekil 9) Sanat eserlerinin yapımında kullanılan ve yüksek fiyatlara alıcı bulan eserler, galerilerde yüksek fiyatlara satılmaktadır (Thompson, 2008: 103 – 105).

Şekil 9 - Damien Hirst'in "The Incredible Journey" adlı eseri

(Hirst, 2014)

Hayvanlar ve bitkiler özelinde incelenen tahribata ilaveten doğaya karşı direkt yapılan yapay bir yıkım da nükleer silah ve enerji üretimi temellidir. Nükleer silah üretimi, dünyanın dört bir yanındaki yüzlerce nükleer silah tesisinde çok miktarda toprak ve su kirletmiştir. Plütonyum, uranyum, stronsiyum, sezyum, benzen, poliklorlu bifeniller, cıva ve siyanür de dâhil olmak üzere salınan maddelerin çoğu, kanserojen ve / veya mutajeniktir ve binlerce yıl, bazıları yüz binlerce yıl tehlike saçmaya devam etmektedir.

Radyoaktif parçacıklar atom bombası patlamasının bulunduğu yerden dolaşabilmekte ve balık gibi sudaki canlılar da dâhil olmak üzere suyun içerisinde yaşayan her bir organizmayı kirletebilmektedir. Örneğin, Çernobil'in ormanlarındaki hayvanlarda yüksek seviyede radyoaktif sezyum vardır ve bilim adamları, *kontaminasyonun* ⁶ onlarca yıldır bu şekilde kalmasını öngörmektedirler. Çok sayıda atom bombasının patlamasından kaynaklanan kirlilik, çevredeki alanlarda ve ormanda bulunan meyvelerin ve diğer bitki canlılarının olumsuz yönde etkilenmesine neden olmaktadır. Kirlenmeyi takiben hayvanların ve insanların nesillerindeki genetik mutasyonlar ve hastalıkların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir (Lemon, 2017). (Şekil 9)

Şekil 10 - Nükleer patlama sırasında çıkan radyoaktif maddeler, mutasyonlara ve bunların genlerle sonraki nesillere aktarımına neden olmaktadır. (Dadiverina, 2016)

⁶ Maddenin, yabancı madde etkisiyle kirlenmesi veya saflığını kaybetmesi, bulaşma.

Çernobil'deki patlamadan sonra, çam ormanlarının ölümü Çernobil civarında 500 hektar olarak kaydedilmiştir. Aynı meydanın üzerinde, ekoloji uzmanları toprak omurgasızlarının neredeyse tamamen yok olduğunu, kemirgen nüfusunun ise önemli oranda azaldığını ifade etmektedirler.

Biyologlar, Çernobil'in çevresel etkilerine bitki ve hayvanların bir insana göre 10-300 kat daha fazla maruz kalma dozuna sahip olduğunu belirtmektedirler. Bu araştırma sonucunun sadece insan değil, bitkiler, hayvanlar ve onların toplulukları için yeni bir radyasyon koruma yaklaşımı gerektirdiği açıklanmıştır.

Kapsamlı radyoteknoloji çalışmalarının yürütülmesi, benzersiz bir bilgi sağlamıştır. Bu veriler, biyolojik organizasyonun farklı seviyelerinde - moleküler ve hücresel ekosisteme - yaban hayatının tepkilerini göstermektedir. Çernobil yıkım olaylarına atfedilen ve bu radyoteknolojik çalışmalarda incelenmeyen, daha pek çok olumsuz etkilerin gerçekleştiği düşünülmektedir (Dadiverina, 2016).

Dünyadaki nüfus ve bireyler, küresel ekosistemdeki radyoaktif materyallerin artmasından etkilenmiştir. Kanserler, doğum kusurları, genetik hasar, hastalıklara karşı bağışıklık azalması: bunlar sadece nükleer test, uranyum madenciliği, radyoaktif atık gömme ve nükleer silahların ve nükleer enerji üretiminin tüm aşamalarının potansiyel etkilerinden bazılarıdır.

Radyoaktif maddelerin gömülmesi, şu anda radyoaktif atıkların atılmasına yönelik 'çözüm' olarak öne sürülmektedir. Bu materyallerin gömülmesi, çevreye karşı güvenli bir şekilde tutulması ve izolasyonu ile karıştırılmamalıdır. Şu anda radyoaktif atık sorununun çözümü olmamakla birlikte, radyasyonu temizleyen hiçbir teknoloji de yoktur. Bu nedenle tüm nükleer projelerin durdurulması gerekmektedir (Greenpeace International, 2006)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
UYGULAMALAR

3.BÖLÜM: UYGULAMALAR

3.1. Uygulamalar Üzerine Eser Metni

İnsanın ekolojik yaşama olan olumsuz etkileri bu raporda antilop büstleri üzerinden aktarılmaktadır. Antilop büstlerinde kullanılan dış etkenli simgeler ve bunlara yönelik ifade biçimleri, doğal yaşama karşı yapılmış olumsuz eylemlerin vurgulanması ve izleyiciye aktarılması amacıyla kurgulanmıştır.

Yaşam için gerekli olan toprak, hava, su ve ateş elementlerinin bir arada kullanıldığı seramik sanatı, doğa üzerindeki tahribatı betimleyici olarak seçilmiştir.

Yapılan çalışmalarda, insanın, dâhil olduğu farklı ekosistemler içerisinde, diğer canlılardan farklılaşmaya ve bu yönde evrimleşmeye başladığı zamandan günümüze kadar geçen süreçlerde, içerisinde bulunduğu ekosistemler ve bu ekosistemlerde yaşamakta olan canlılar üzerindeki olumsuz etkileri betimlenmektedir. Kaçak avcılık, canlılar üzerinden yapılan yasa dışı ticaret, şiddet, savaşlar, orman yangınları, doğal alanların yok edilmesi, çevre kirliliği, kuraklık, küresel ısınma gibi insanların doğa üzerindeki olumsuz etkileri, çalışmaların konuları olarak seçilmiştir. Çalışmalarda her bir konu, farklı antilop türü ile büstler üzerinden anlatılmıştır. Kudu, İmpala, Keseli Antilop, Dik-dik, Sable, Hartebeest, Oryx, Pronghorn betimlenen türlerdir. Antilop türlerinin seçilme nedeni boynuzlarının birbirinden tamamen farklı ve gösterişli olmasıdır. Tek bir türdeki bu çeşitlilik, doğadaki canlı çeşitliliğini ve bütün çeşitliliğe yapılan etkileri temsil etmektedir.

‘Mutasyon’ adlı eserde, pronghorn antilobu çift başlı olarak betimlenmiştir. Eser adı işlenen konunun kendisini oluşturmaktadır. Radyasyon sonucunda ortaya çıkan anomali, biçimsel olarak belirtilmektedir. Tek bir vücuda ait olan iki baş ve bunun verdiği rahatsızlık, antilop çenelerindeki gerginlik ile gösterilmektedir. Kafataslarının birleşik olması ve tek gözlerinin ortak olması, radyasyon sonucunda sonraki kuşaklarda doğacak olan bireylerde görülebilen bir durumdur.

Hayvan çiftliklerinde, avcılık sporunda, hayvan ticareti yapılan ortamlarda, insanların günlük yaşamlarında, iş veya başka amaçla bir arada olduğu canlılara, uyguladıkları, fiziksel ve psikolojik şiddet, ‘Yara’ adlı eserde konu olarak seçilmiştir.

Bu eserde büstü seçilen hayvan impaladır. Figürün sol yarısı fiziksel olarak sağlıklı fakat mutsuz bir ifade ile betimlenirken, sağ tarafı ise fiziksel olarak hasar görmüş bir hayvanı anlatmaktadır.

Homo Sapiens'in ayak bastığı her kara parçası, onun şekillendirmeye çalıştığı ekosistemlerin bünyesinde yaşayan canlıları olumsuz yönde etkilemiş ve etkilemektedir. Buna hayvanlar, bitkiler hatta diğer insan türleri de dahildir. Bu olumsuz etkilerin sonucunda bazı türlerin yeryüzünden silindiği bilinmektedir. 'Kayıp' adlı eser, insan türünün, bilenen tüm türler içinde ne kadar tehlikeli olduğunu, pek çok türün, doğal olmayan yollardan nesillerinin tükendiğini ve bunun insan kaynaklı olduğunu anlatmak için yapılmıştır. Antilop türleri içinde en nadir olanlardan, hartebeest antilobunun kafa tası betimlenmiştir.

Doğal yaşamlarından koparılıp, insanlara hizmet etmek için yetiştirilen pek çok canlı türü, adaptasyon sürecinde ve sonrasında acı çekmektedir. Sirkler, hayvanat bahçeleri, evcil hayvan dükkanları gibi insanı eğlendirmek için tutsak edilen canlılar hangi türden olursa olsun, kendilerine ait olmayan yapay alanlarda işkence çekerek ölmektedirler. 'Esir' adlı eserde, dik-dik antilobu büst olarak çalışılmıştır. Bu antilop türü, bilinen en küçük antilop türüdür ve boyutlarının küçük olmasından dolayı evcil hayvan marketlerinde satılmaktadır. Esaret altında olan bütün türleri temsilen dik dik antilobu seçilmiştir. Boynundaki tasma ve zincir, büst ile aynı malzemeden, seramikten yapılmıştır. Tasma ve zincir, insanı ve insanın uyguladığı esareti anlatmaktadır. Figür, boynundaki tasmaya bağlı olan zincirin ucundan, ağzı ile çekiştirerek kurtulmaya çalışmaktadır.

Hayati ihtiyaçları karşılamak için avlanmak, insanın, tıpkı diğer canlılar gibi, en erken zamanlardan beri yaptığı bir güdü olarak bilinmektedir. Fakat diğer canlılardan farklılaşmaya başladığı bilişsel devrim ve sonrasında, doğada bulunan pek çok memeli türünden zayıf olan fiziksel gücünü, zekâsı ile kapatmayı başarmıştır. Beynini, kendi çıkarları için kullanmaya başladıktan sonra, doğadan hep daha fazlasını istemiştir. Öyle ki, günümüzde avcılık ve spor eylemlerinin bir araya getirilerek tanımlandığı aktiviteler yapılmaktadır. 'Av' adlı eserde, orxy antilobu, bir mızrağa, çenesinden saplanmış, ölü halde betimlenmektedir. Özellikle, eski zamanlarda kullanılan bir mızrak seçilmiştir. Av, yaşamın devam etmesi için öldürülen canlıyı ifade etmektedir ve günümüzde ilkel

topluluklar dışında hiçbir toplumda, memeli hayvanları avlamayı gerektirecek koşullar bulunmamaktadır.

‘Su’ adlı eserde, keseli antilop büstü su içerken tasvir edilmiştir. Su birikintisi ve büst aynı malzemeden, seramikten yapılmıştır. Eserde küresel iklim değişikliği sonucu ortaya çıkan kuraklık anlatılmaktadır. Figürün boynunda, ağzının suya değen yerinden uzaklaştıkça sıklaşan, kurumuş toprak parçaları bulunmaktadır. Su ve diğer doğal kaynaklar yetersiz kaldığında, onlara bağlı pek çok canlı türünün de yok olabileceği anlatılmak istenmektedir.

Küresel ısınma, bilinçli çıkarılan yangınlar, ormanları yok etmektedir. Ormanla birlikte, içerisinde yaşayan canlılar da yok olmaktadır. İnsan kaynaklı çıkan orman yangınları hem ormanla canlılarını hem de gelecek nesilleri tehdit etmektedir. ‘Yangın’ adlı eserde, kudu antilobu ağzı açık, bağırırken tasvir edilmiştir. Kudu, orman içerisinde yaşayan nadir antilop türlerinden biridir. Üzerinde uygulanan isli pişirim ile, yangın etkisini artırmak istenmiştir. Korkudan açılmış gözler ve bağırın ifade ile yangın anında bir hayvanın can havli ile kaçış anı, büst üzerinden anlatılmıştır.

‘İstila’ adlı eserde, sable antilobunun büstü üzerinden, doğal yaşam alanlarının giderek yok olması konu olarak vurgulanmaktadır. İnsan nüfusunun artması ve dünyanın her yerine hızlı bir şekilde yayılması, bütün canlı türlerini tehdit eden en büyük tehlike olarak görülmektedir. Figürün burnundan boynuna doğru sarılı dikenli teller, doğa ve insan yapımı yapıları ayıran sınır olarak belirlenmiştir. Dikenli telin altındaki siyah kısım, doğal yaşamın sürdürülemediği cansızlık ve karanlığı, üst kısım ise zarar görmüş fakat sonunda canlı çıkacak olan doğayı ve doğanın gücünü göstermektedir.

Uygulamalar içerisinde bir geyik ve üzerinde arı kuşu yer almaktadır. Bu figür, insanın, doğaya olumsuz etkilerinin son bulması durumunda, yenilenme ve birlikte uyum içerisindeki yaşamı anlatmaktadır. Farklı mitlerde ve inanışlarda geyik, doğumu, bereketi ve barışı temsil etmektedir. Anadolu’da yaşamış pek çok medeniyette, özellikle eski Türkler’ de beyaz geyik kutsallığı ve bereketi simgelemektedir. Çalışmada yer alan geyik figürünün üzerinde duran arı kuşu ise umudu, sonsuz yaşamı ve hayat ışığını simgelemektedir.

3.2. Eser Kataloğu

Şekil 11 – Mutasyon (Fırtına, 2018)

Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1225 °C

25cm x 40cm x 23cm

Şekil 12 – Yara (Fırtına, 2018)
Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1225 °C
25cm x 50cm x 35cm

Şekil 13 – Kayıp (Fırtına, 2018)
Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1225 °C
15cm x 38cm x 20cm

Şekil 14 – Esir (Firtina, 2018)

Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1125 °C

23cm x 30cm x 20cm

Şekil 15 – Av (Firtina, 2018)

Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1125 °C

43cm x 47cm x 25cm

Şekil 16 – Su (Fırtına, 2018)

Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1125 °C

30cm x 42cm x 42cm

Şekil 17 – Yangın (Fırtına, 2018)
Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1125 °C
32cm x 59cm x 40cm

Şekil 18 – İstila (Fırtına, 2018)

Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1125 °C / redüktif pişirim 865 °C

40cm x 53cm x 35cm

Şekil 19 – Uyum (Firtına, 2018)

Elde şekillendirme, astarlı stoneware, 1100 °C

55 cm x 80 cm x 35 cm

SONUÇ

Yaşamakta olduğumuz dünya sürekli bir değişim halindedir ve oluşumundan bugüne kadar meydana gelen sistemlerle ilişkili, çeşitli organizmaların var olmasına ortam sağlamıştır. Sistemlerin değişmesine etki eden olayların, insan türünün varoluşundan öncesi ve sonrası göz önünde bulundurulduğunda, hiçbir yaşayan organizma tarafından gerçekleştirilmediği görülmektedir.

Bilişimden önce insan, doğada bulunan herhangi bir canlı türünden farksız, bulunduğu ekosistemin besin zincirinde yıkıcı etkisi olmayan bir tür olarak gözükmektedir. Yaşadığı çevreyle etkileşim halinde, topladığı bitki ve böceklerle beslenen gerektiğinde ise avlanan bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaklaşık iki buçuk milyon yıl önce evrimleşen modern insan türü, 70 bin yıl öncesinde bilişsel alanda gerçekleştirdiği yeniliklere kadar sadece hayatını devam ettirmek için gerekli olan eylemlerde bulunmak, genlerini bir sonraki nesillere aktarmak için yaşamıştır.

Bir ekosistem içerisindeki canlılar, bulundukları durum ve şartlara, yaşadıkları çevre koşullarına uyumlu olarak evrim geçirmektedir. Bugünün modern insanı, doğada var olan bütün canlılardan farklı evrimleşmiştir. İki buçuk milyon yıl boyunca insan, dünyanın her yerine yayılmış, gittikleri her yeni çevreyi kendilerine göre şekillendirerek uyum sağlamaya çalışmışlardır. Bunu yapabilen en gelişmiş memeli, insan türüdür.

İnsanın ekolojik yaşamdan uzaklaşıp, kendi kuralları doğrultusunda, doğaya bağımlı fakat doğal olmayan bir yaşam tarzını seçmesi, kendi türü ile birlikte pek çok canlı türünün geleceğini tehlikeye atmaktadır.

İnsan türünün, doğadaki diğer canlılardan farklı bir konuma gelmesi süresince, bugüne kadar geliştirdiği senaryolar içerisinde yer alan sanat olgusu insan tarihini, ortaya koyduğu çeşitli eylemler ve yapılar da dâhil olmak üzere etkilemiş ve etkilemektedir.

Bu sergi çalışması, insanın, ekosisteme ve bünyesinde barındırdığı canlılara karşı, doğrudan ve dolaylı olarak yaptığı olumsuz etkileri ana başlıklarıyla göstermek ve bu etkilere dair farkındalığa sanatsal üretimle katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Flannery, F. Timothy (1994). *The Future Eaters: An Ecological History of the Australasian Lands and Peoples*, Port Melbourne, Vic.: Reed Books Australia.

Patterson, Charles (2002). *Eternal Treblinka: Our Treatment of Animals and the Holocaust*. New York: Lantern Books.

Thompson, Don (2011). *Sanat Mezat: 12 Milyon Dolarlık Köpekbalığı - Çağdaş Sanatın ve Müzayede Evlerinin Tuhaf Ekonomisi*, 11. Baskı, Çev. Elçin Gen, İstanbul: İletişim Yayınları

Makaleler

Baskıcı, Murat. (1998). “Evcilleştirme Tarihine Kısa Bir Bakış”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Yıl 17, Sayı 53, ss. 73-76.

Dorus Steve, Vallender Eric J., Evans Patrick D., Anderson Jeffrey R., Gilbert Sandra L., Mahowald Michael, Wyckoff Gerald J., Malcom Christine M., Lahn Bruce T. (2004). “Accelerated Evolution of Nervous System Genes in the Origin of Homo sapiens” *Cell*, December 29, 2004, Vol. 119, pp. 1027–1040

Gibbons, Ann. (2007). “Food for Thought”, *Science*, 15 Jun 2007, Vol. 316, Issue 5831, pp. 1558-1560

James, Steven R. (1989). “Hominid Use of Fire in the Lower and Middle Pleistocene”, *Current Anthropology*, Vol. 30 / 1, pp. 1-2.

Diamond, Jared & Bellwood, Peter (2003). “Farmers and Their Languages: The First Expansions”, *Science*, Vol. 597 / 300, p. 597.

Stephen Wroe & Field, Judith (2006). “A review of Evidence for a Human Role in the Extinction of Australian Megafauna and an Alternative Explanation”, *Quaternary Science Reviews*, Vol. 25. pp. 21-22

İnternet Kaynakları

Ancient History Encyclopedia. (2017, 05 09). 11 30, 2017, Ancient History Encyclopedia: <https://www.ancient.eu/image/6605/>

Australian Museum. (2017). 12 04, 2017, Australian Museum: <https://australianmuseum.net.au/diprotodon-optatum>

Australian Museum. (2017). 12 04, 2017, [australianmuseum.net.au: https://australianmuseum.net.au/dromornis-stirtoni](https://australianmuseum.net.au/dromornis-stirtoni)

Bale, R. (2016, 08 17). National Geographic. 12 20, 2017, National Geographic: <https://news.nationalgeographic.com/2016/08/wildlife-china-fur-farming-welfare/>

Conniff, R. (2016, 09). National Geographic. 12 15, 2017, National Geographic: <https://www.nationalgeographic.com/magazine/2016/09/skin-trade-fur-fashion/>

Conniff, R. (2016, 09). 12 23, 2017, Why Fur is Back in Fashion. National Geographic: <http://www.nationalgeographic.com.au/people/why-fur-is-back-in-fashion.aspx>

Dadiverina, A. (2016, 12 08). [chernobylguide.com. 12 21, 2017, chernobylguide.com: https://chernobylguide.com/chernobyl_effects/](https://chernobylguide.com/chernobyl_effects/)

Damien Hirst (2014, 06 01). <http://damienhirst.com/the-incredible-journey>

Encyclopedia Britannica. (2017, 11 25). 11 03, 2017, Britannica.com: <https://www.britannica.com/animal/Diprotodon>

Encyclopedia Britannica. (2017). 12 11, 2017, Britannica.com: <https://www.britannica.com/event/Industrial-Revolution>

Encyclopedia Britannica. (2017). 11 27, 2017, Britannica.com: <https://www.britannica.com/topic/Neanderthal>

Encyclopedia Britannica. (2017, 11 29). 10 21, 2017 Britannica.com: <https://www.britannica.com/topic/Homo-sapiens?oasmId=61165>

Greenpeace International. (2006, 04 26). 12 21, 2017, Greenpeace International: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/peace/abolish-nuclear-weapons/the-damage/#a2>

Lemon, K. (2017, 04 24). Sciencing. 12 23, 2017, Sciencing: <https://sciencing.com/environmental-effects-atomic-bomb-8203814.html>

National Geographic Türkiye. (2014, 12 03). 11 12, 2017,

http://www.nationalgeographic.com.tr/makale/ocak_2010/asya-hayvan-ticareti/2344

National Geographic Türkiye. (2016, 09 29). 01 11, 2018,

http://m.nationalgeographic.com.tr/makale/ekim_2016/olumcul-ticaret/3835

Pottage, J. (2016). Swarthmore College. 11 29, 2017, [fubini.swarthmore.edu:](http://fubini.swarthmore.edu/fubini.swarthmore.edu/~ENVS2/S2003/Jpottag1essay1.HTML)

fubini.swarthmore.edu/~ENVS2/S2003/Jpottag1essay1.HTML

Tattersall, I. (2017, 11 27). Britannica. 11 29, 2017, Encyclopedia Britannica:

<https://www.britannica.com/topic/Homo-sapiens>

Uygun, O. (2015, 02 10). National Geographic Türkiye. 12 15, 2017, National

Geographic Türkiye: <http://m.nationalgeographic.com.tr/makale/kesfet/40-yilda-yaban-hayatinin-yarisini-yok-ettik/1251>

World Wildlife Fund. (2017). 11 24, 2017, <http://www.wwf.org.tr>

World Wildlife Fund. (2017). 11 25, 2017,

http://www.wwf.org.tr/ne_yapiyoruz/iklim_degisikligi_ve_enerji/iklim_degisikligi/

Belgeseller

Gore, A. (Yazar), & Guggenheim, D. (Yöneten). (2006). An Inconvenient Truth [Sinema Filmi].

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Bülent Fırtına

Doğum Yeri: Ankara

Doğum Tarihi: 01.06.1988

Eğitim Bilgileri

Yüksek Lisans: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik ve Cam Tasarımı Anasanat Dalı, 2014 – Devam ediyor

Lisans: Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik ve Cam Tasarımı Bölümü, 2008 -2013

Lise: Atatürk Teknik Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi, Bilgisayar, 2002-2006